

wiedzą też dużo „o iluzorycznym świecie przez nie stworzonym” (s. 8). Chodzi o to, że media często muszą uwzględniać interesy odbiorców, właścicieli mediów, reklamodawców, władzy, panującej ideologii itd. Wynika z tego, że nie zawsze mogą być niezależne i tym samym obiektywne.

Szpecially interesujące są rozważania o cytowaniu w tekstach dziennikarskich cudzych słów (w podrozdziale 4.3.), które pozwalają stworzyć wrażenie, że dziennikarz jest obiektywny, tj. wykorzystuje różne informacje i dystansuje się od przekazanego komunikatu. Taka sytuacja ma np. miejsce, gdy autor tekstu/sprawozdania telewizyjnego lub radiowego ocenia poglądy konkretnego polityka i powołuje się na opinię innych polityków, aby nie można było oskarżyć go o stronniczość. Cytaty mogą pełnić różne funkcje: *funkcję uwiarygodniającą, retoryczną, dokumentacyjną, kontrastową, substytucyjną, eksplanacyjną, egzemplifikacyjną, ornamentacyjną, ekspresyjną, alegacyjną* (s. 99–107). We współczesnym przekazie dziennikarskim istotną rolę odgrywają cytowane wypowiedzi przeciętnych obywateli (4.4.4. *Przeciętny Kowalski*). Tego typu chwytów dziennikarskie mogą wzmocnić siłę perswazyjną przekazu informacyjnego.

Szczegółne wrażenie zrobił na mnie rozdział piąty (*Implementacja przytoczenia. Didaskalia*). Już w pierwszym zdaniu tego rozdziału autorki zwracają uwagę na to, że teksty dziennikarskie odzwierciedlają inne wypowiedzi, wielokrotnie słyszane. Sytuację tę można określić jako wielogłosowość, którą trafnie scharakteryzował M. Bachtin: *Każda wypowiedź pełna jest odgłosów i refleksów innych wypowiedzi, z którymi uczestniczy we wspólnocie obcowania językowego* (s. 147). Jeszcze dobitniej kwestię tę ujęła J. Kristeva: *Każdy tekst jest zbudowany z mozaiki cytatów, jest wchłonięciem i przekształceniem cudzego tekstu* (s. 147). W rozdziale tym znajdziemy dociekania naukowe ukazujące podobieństwa i różnice między cytatami i didaskaliami.

Książka M. Grzelki i A. Kuli reprezentuje pogranicze różnych działów językoznawstwa (lingwistyki tekstu, socjolingwistyki itd.), teorii literatury, kulturoznawstwa i teorii mediów. Poszczególne rozdziały świadczą o wysokim poziomie naukowym auterek i ich sprawności językowej. Omówiona publikacja powinna zainteresować nie tylko językoznawców, ale również kulturoznawców, dziennikarzy itd.

Tadeusz Lewaszkiewicz

Władysław Kupiszewski, *Wybrane nazwy temporalne w gwarach polskich*, „Z Prac Towarzystwa Kultury Języka”, Tom IX, Wydawnictwo BEL, Studio Sp. z o.o., Warszawa 2012, ss. 146+mapa.

Władysław Kupiszewski zajmuje się historią słownictwa polskiego i słowiańskiego, językiem pisarzy, dialektologią, onomastyką, stylistyką, kulturą i poprawnością języka polskiego, historią językoznawstwa i bibliografią językoznawczą. Prezentowana praca nawiązuje do dwóch publikacji autora: *Słownictwo meteorologiczne w gwarach i historii języka polskiego*, Wrocław 1969; *Polskie słownictwo z zakresu astronomii i miar czasu. Stan obecny, historia i związki słowiańskie*, Warszawa 1974.

Materiał gwarowy pochodzi z 295 wsi podstawowych i 21 dodatkowych, tj. z całego polskiego obszaru językowego (siatkę punktów ukazuje dołączona mapa). Autor sam zebrał słownictwo z około z 140 punktów gwarowych; pozostały materiał zgromadzili członkowie Pracowni Dialektologicznej Zakładu Językoznawstwa PAN w Warszawie. Od ludności przesiedlonej po II wojnie światowej ze wschodu do województw zachodnich i północnych pochodzi sporo informacji o leksyce kresowej.

Praca składa się z dwóch rozdziałów zasadniczych (I. *Dzień i pory dnia*, s. 9–84; II. *Nazwy temporalne związane z pracami na roli*, s. 85–100), *Zakończenia* (s. 101–104), *Spisu zbadanych miejscowości* (s. 105–114), *Wykazu źródeł i objaśnień skrótów* (s. 115–116), *Wykazu słowników i innych źródeł* (s. 117–119), *Wykazu innych skrótów* (s. 120), *Indeksu wyrazów omówionych w pracy* (s. 121–146) + mapa: *Siatka punktów*.

Rozdział pierwszy obejmuje nazwy temporalne dotyczące dnia i pór dnia: zorza, świt (światać), rano, wschód słońca, zachód słońca, przedpołudnie, południe, zmierzch, wieczór, noc, ciemna noc, północ. Rozdział drugi poświęcony jest słownictwu związanemu z pracami rolników. Chodzi tutaj o: czas zasiewów, czas sadzenia roślin okopowych, czas plewienia i niszczenia chwastów, sianokosy, przednówek, żniwa, czas kopania ziemniaków.

Przykładowo omówię (z pominięciem szczegółów) słownictwo dotyczące sianokosów. Nazwę *sianokosy* znotowano w 137 wsiach, 11 razy występuje ona w postaci lp. *sianokos*, rzadziej *sianokoś*, *siana* ‘czas sianoko-

sów' (na Śląsku) i *sianowanie*. Poświadczone są również połączenia wyrazowe: *sianne żniwa*, *sienne żniwa*, *sienne zbiórki*, *zbiór siana*, *roboty sienne*, *sprzęt siana*, *sianosprzęt*. W niektórych punktach gwarowych spotyka się nazwy utworzone od czasowników *kosić* i *siec*: *koszenie*, *kośba*, *kosawica*, *kosiarka*, *ląkokosy* (wyjątkowe), *sieczenie*, *sieczyno*. Słowniki dokumentują oprócz tego inne nazwy temporalne z historii języka polskiego: *sianozbiór*, *sianobranie*, *sianożęć*, *kosiarka*, *sienosiecz*. Odpowiedniki słowiańskie powyższego materiału to m.in.: ros. *сенокос*, *сенокосная пора*, *сеноуборка*, *сеножать*, *косба*, *косовица*, *кошение*, ukr. *сінокіс*, *сіножатъ*, *сіножатка*, *косовица*, brus. *сенакос*, *касьба*, słowac. *senokos*, *kosba sena*, głuż. *na synach* 'w czasie sianokosów', dłuż. *na senach*, *košeńe*, bułg. *сенокос*, *косуба*, słoweń. *košenje*, *košnja*.

Pożyteczny jest indeks polskich i innosłowiańskich wyrazów i niekiedy połączeń wyrazowych. Hasel polskich jest około 470; informacje o materiale leksykalnym z innych języków słowiańskich: j. białoruski (41), j. bułgarski (59), j. chorwacki (21), j. czeski (70), j. dolnołużycki (70), j. górnołużycki (71), j. macedoński (20), j. prasłowiański (17), j. rosyjski (93), j. serbski (33), j. słowacki (94), j. słoweński (118), j. staro-cerkiewno-słowiański (5), j. ukraiński (71). Łącznie autor wprowadził do porównań z leksyką polską 783 wyrazy innosłowiańskie.

Materiał gwarowy jest porządnie zlokalizowany i odpowiednio pogrupowany. Autor ilustruje użycie leksemów gwarowych cytataми z wypowiedzi informatorów, podaje współczesne odpowiedniki ogólnopolskie i wyrazy poświadczone w całej historii języka polskiego, często wymienia również odpowiedniki słowiańskie. Wartościowa książka W. Kupiszewskiego będzie przydatna w polskich i sławistycznych badaniach dialektologicznych.

Tadeusz Lewaszkiewicz

Творба речи и њени ресурси у словенским језицима. Зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта, Извршни уредници: Божко Ђорић и Рајна Драгићевић, Главни уредник: Рајна Драгићевић, Филолошки факултет, Београд 2012, ss. 771.

Prezentowana publikacja, poświęcona pamięci Eleny A. Ziemskiej – wybitnej badaczki m.in. słowotwórstwa rosyjskiego, składa się z dwóch części. Część pierwsza (s. 21–433) zawiera 34 referaty (sekcja A) wygłoszone podczas konferencji (Belgrad, 28–30.05.2012) przez członków Komisji Słowotwórstwa przy Międzynarodowym Kongresie Słowistów. W części drugiej zamieszczono 26 referatów innych uczestników konferencji (sekcja B) – 25 z Serbii i 1 z Bułgarii. Ogólnym tematem naukowego spotkania było słowotwórstwo i jego środki w językach słowiańskich. Funkcję przewodniczącego komitetu organizacyjnego pełnił B. Ciorici, głównym zaś organizatorem konferencji była R. Dragiciević. Referenci reprezentowali 14 krajów. We wstępie do prezentowanego tomu (s. 13–15) R. Dragiciević omówiła przebieg konferencji oraz wyraziła przekonanie, że dzięki niej językoznawcy serbscy mogli wysłuchać referatów wybitnych badaczy słowotwórstwa słowiańskiego, jak również członkowie komisji poznali środowisko badaczy słowotwórstwa serbskiego. Na s. 17–18 znajdują się dwa krótkie nekrologi poświęcone pamięci E. A. Ziemskiej (R. M. Dragiciević i O. P. Jermakovej).

Oto wykaz autorów i publikacji z pierwszej części książki: Ц. А. Аврамова, Собствените имена като ресурс за образуване на нови думи в съвременния български книжовен език, s. 21–31; Л. Аризанковска, Зборообразувањето и неговите ресурси во македонскиот јазик (со осврт на дериватите со субјективна оценка како дел од основниот лексички фонд на македонскиот јазик), s. 33–42; Ю. М. Балтова, За така наречените „неокласици-зми” като ресурс в съвременното словообразуване, s. 43–51; K. Waszakowa, Kognitywno-komunikatywna funkcja motywacji słowotwórczej, s. 53–64; В. Н. Виноградова, Лексикосемантичките и формалните особености функционирањето на словообразователните категории во поетическом тексте, s. 65–72; Р. М. Драгићевић, Творбено-семантичка анализа десупстантивних предлога у српском језику, s. 73–87; О. П. Ермакова, Конверсия и синхрония, s. 89–96; Є. А. Карпіловська, Активні ресурси сучасного українського словотворення, s. 97–107; Л. П. Кислюк, Диференціація словотворчих ресурсів у сучасній українській номінації, s. 109–119; K. Kleszczowa, Wyrażenia przyimkowe w polskiej dery-